

103. ▶ SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Kabaré, 1925 körül

Olaj, karton, 70x100 cm
Jelezve jobbra lent: Scheiber H

Kezdő ár: 30 000 000 Ft / 96 774 EUR
Becsérték: 50 000 000 – 70 000 000 Ft
Estimated value: 161 290 – 225 806 EUR

Scheiber Hugó szíval

KIÁLLÍTVA:

- ▶ III. csoportkiállítás.
Nemzeti Szalon, Budapest, 1926. október-november, katalógus: 23. (Kabarában címen)
- ▶ XCIII. csoportkiállítás. Ernst Múzeum, Budapest, 1927. október, katalógus: 157. (Kabaré címen)
- ▶ Scheiber Hugó - kiállítás. Kieselbach Galéria, Budapest, 2014. október 31 - november 21.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- ▶ A magyar festészet rejtőzködő csodái – Válogatás magyar magángyűjteményekből II.
Mű-Terem Galéria, Budapest, 2005, 134-135. oldal

REPRODUKÁLVA:

- ▶ Haulisch Lenke: Scheiber Hugó. Serpent Kiadó, Budapest, 1995, 101.
- ▶ Molnos Péter: Scheiber Hugó. Festészet a jazz ritmusában.
Kieselbach Galéria, Budapest, 2014. 122. oldal

1. Jelenet a Kabaré című filmből
3. Kabaré Weimarban, 1920-as évek

2. Berlíni utca a húszas években
4. Dziga Vertov: Ember a felvevőgéppel, 1929. (részlet)

5. Scheiber Hugó: Színházban, 1923 körül

6. Oskar Schlemmer: Jelmezterv, 1923

7. Salvador Dalí: Kabaré, 1922

EGY ÚJ MŰFAJ: A KABARÉ

Amint azt Friedrich Hollaender, a weimari köztársaság egyik legkiválóbb dalszerzője is megjegyzi: „a kabaré mű-faja a színház, a show-variété és a közéleti politikum iránti mértéktelen szenvedélyből fogant”. Ez az új műfaj ilyen-formán egyszerre több apával is rendelkezett, ám anyja kétségkívül a modern nagyváros, a metropolisz volt. Egy újfajta életmód feltűnéséről ad számot a kabaré születése, amely erősen magán viseli a város dinamizmusának bélyegét. Ez idő tájt a nagyvárosi lét szétszabdaltsága új művészi és szórakozási formákat hív életre, amelyek, akár-csak a közeg, amelyben létrejttek, ma-

guk is elegyesek és töredékesek voltak. Ezen új műfajok közül a variété volt a legnépszerűbb. A kabaré úttörői ennek formáját, műfaji érzékenységét vették át, ám egyszerismind igyekeztek azt „igényesebb” irodalmi tartalommal, művészi mondandóval megtölteni.

Ráadásul jellegzetes ízként mindezt még azzal a csípős, néhol sikamlós humorral is bőven fűszerezték, mely immár nemzedékek óta oly markáns európai sajtóságnak számított.

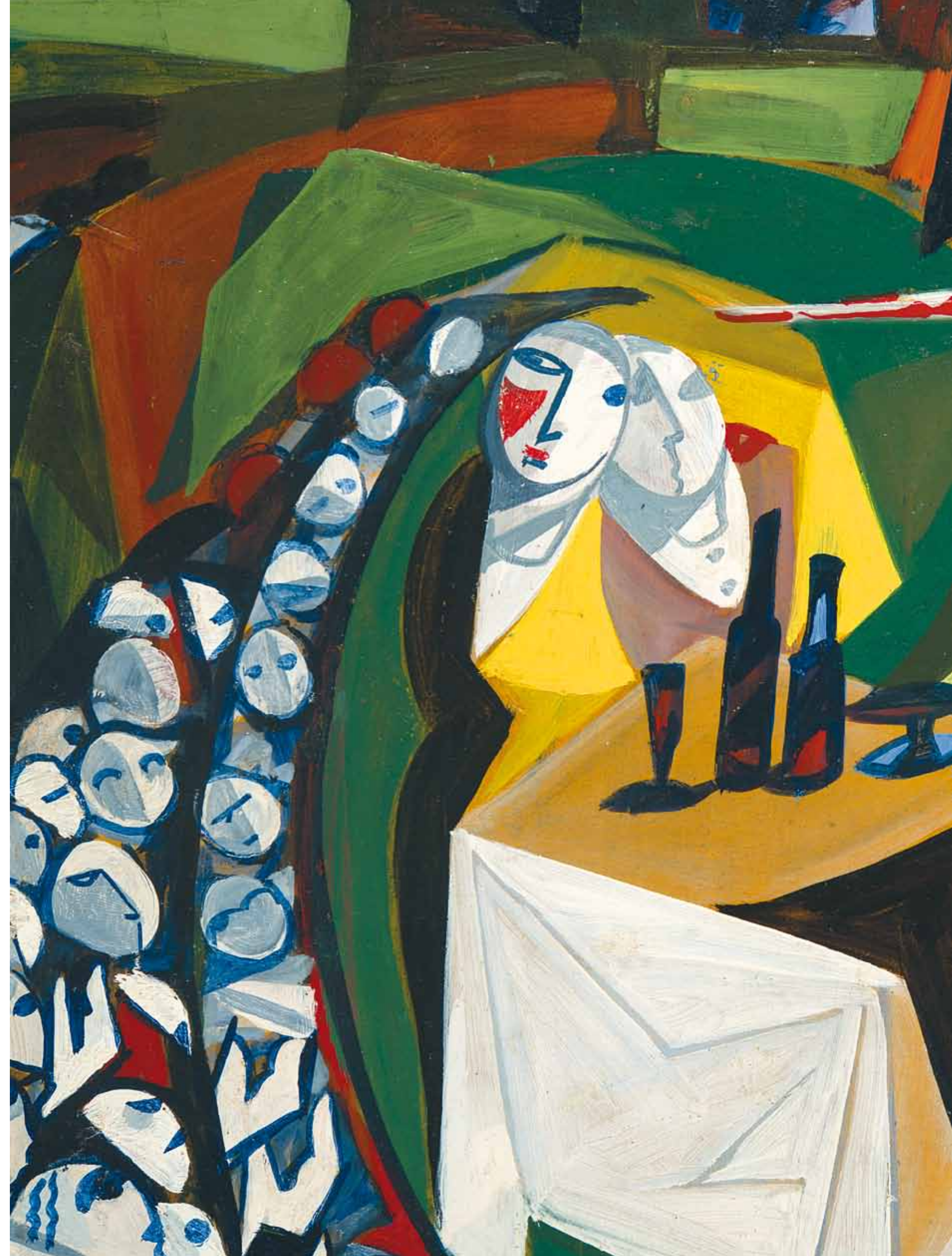
A variété sajtós hangulatát idézi Hugo Ball dadaista művész Flametti avagy a szegények dandy-musa című önéletrajzi elemeket is tartalmazó regénye: „Csöndesség. A függöny

fölment[...]. A taps egyre élénkebb lett. A zenekar a hangszereket és a kottákat készítette már elő a második számhoz. A közönség felpezsdült. Poharak csörömpöltek. Hangok zsbongtak. Mondattöredékek veszték el a ködben. A pincérnők kiabáltak egymásnak, Schnabel úr pedig, mint valami kis ellenzót, a homlokához emelte a kezét, és végigmérte a tömeget. – Több széket! E millió egyik törzsvendége volt a bohém Scheiber Hugó, aki „Kifogyhatalan bőséggel halmozza megfigyeléseit, melyeket az életjelenségekből von le, hogy minden mozgást vonaljátékának, hullámzó, vonagló, lebegő ritmusába foglaljon.”

8. Scheiber Hugó: Taps, 1925

9. Scheiber Hugó: Körhinta magántulajdon

10. Scheiber Hugó: Négyrészes cirkusz, 1930-as évek eleje magántulajdon

Egy ilyen tipikus scheiberi „megfigyelés” eredménye a *Kabaré* című festmény. „A félköríves széksorokban ülő közönség halottfehér, maszkzerű arccal figyeli, a szomorú tekintetű bohóc zsonglórmutatványát; a héttagú zenekar – hangszereit félretéve – szintén érdeklődve szemléli a légius figura mozdulatait. *Kabaréban vagyunk, mégsem vidám a hangulat.*” – írja a képről Gergely Mariann.

Ez a keserű hangulat figyelemre méltó és egyszerre megkerülhetetlen alapvonása a képnek. Jobban szemügyre véve a festmény főszereplőjét megállapíthatjuk, a „bohóc” valójában egy harlekin szomorú figurája, mely elsősorban a német, különösen a berlini és a müncheni kabarék, bábszínházak állandó szereplőjének számított akkoriban. Kosztolányi Dezső Magyar kabaré című írásában így jellemzi a német és a magyar kabaré közötti különbséget: „... *Nekünk a német kabaréhoz sincs közünk. A berliniek akasztófakötelekkel enyelegnek, hullákkal játszanak s gyémántjuk a sírok salétromja. Még a bécsi kabaré is idegen. Parfümös pikantéria és lanyha limonádé. A pesti kabaré*

azonban a szatíra. Az a cukrozott epe, hitelenség és finom rosszmájúság öltött benne testet, amely minden pesti emberben bennlakozik, az az okosság teremtette meg, mely ennek a városnak egyik fontos jellemvonása.” A találó körülírás talán magyarázatot ad e kép fojtott, melankolikus hangulatára is, amely talán nem lehet más, minthogy a festményt nem a közéleti és politikai kabarét kedvelő Budapest valamely mulatója, hanem Berlin egy orfeuma, vagy varietésszínháza inspirálta. Az 1900-as évek elejének francia és német kabaréjának számtalan eleme szívódott fel a magas művészetben. A tízes évek dadaista varietéinek számtalan eleme vezethető vissza a korabeli kabaré repertoárjára. Sőt, talán az a megállapítás is megkockáztatható, hogy a húszas évek Bauhaus színházának, főként Oskar Schlemmer jelmez- és színpadterveiben is szerepet kapnak a német kabaré elmaszkírozott, különös jelmezekben öltöztetett karakterei. Scheiber *Kabaréja* talán épp ebben a kulturális erőterben, a húszas évek közepének nyüzsgő, minden újra fogékony Berlin művészeti világában készülhetett.

Kaszás Gábor

11. Scheiber Hugó: Villamoson, 1925 magántulajdon

12. Richard Teschner: Harlekin figura, a szerző Szomorú Harlekin című bábjátékához, 1929

13. Hugo Ball a Cabaret Voltaire-ben (Zürich), 1916

Scheiber Hugó portréja

Kádár Béla festőművész emlékei Scheiber Hugóról
1951. március 29.

Kérdező: Fazekasné. MTA Művészettörténeti Intézet, Adattár, ltsz.: MKCS-C-II-18 (részlet)

„Egy-egy berlini útba cca. 200 pengőt fektetett be és cca. 2000 pengőt hozott az út után haza. (...) Kint többnyire Scheiberrel volt együtt, ha éppen jóban voltak, mert időnként haragban volt vele és akkor nem érintkeztek. (...)

1920-ban elhatározza Scheiber, hogy együtt Bécsbe mennek. Ott találkozik Kassák Lajossal, aki elviszi egy műkereskedőhöz. Kiállítást rendeznek. Kassák nagyon szépen viselkedik velük. Emberekkel hozza össze. Innen Berlinbe mennek, de Münchenben megállnak. (...) Innen mennek Berlinbe, ahol egyenesen Waldenhez mennek. Az Párizsban van és azért csak a titkárával tud beszélni (Blünnerrel). (...)

A művészek közül Scheiber volt az egyetlen, aki mellett kitartott. Jó művésznek tartja, de sok szemetet is csinált. A személyes kapcsolattól függetlenül tiszteli művészetét. Az intimítások azonban lelkes barátságra is kényszerítik iránta. Olyan hiú és szeszélyes volt, mint egy nő. Sokkal nagyobb méltánylást érdemelt volna, mint amennyit kapott. Nagyon tudott rajzolni. Mindig félreértéssel találkozott életében. Kiállításait nem tudja jól megadminisztrálni. ”

14. Scheiber Hugó: Karnevál, 1925
magántulajdon

15. Batthyány Gyula: Orfeum, 1930-as évek
magántulajdon